

Boligsosiale tiltak for vanskeligstilte i Norge

Notat fra Kunnskapssenteret
Systematisk litteratursøk med sortering
Juni 2014

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
Postboks 7004, St. Olavs plass
N-0130 Oslo
(+47) 23 25 50 00
www.kunnskapssenteret.no
Notat: ISBN 978-82-8121-871-0

Juni 2014

 kunnskapssenteret

Tittel	Boligsosiale tiltak for vanskeligstilte i Norge
English title	Housing interventions for disadvantaged people in Norway
Institusjon	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
Ansvarlig	Magne Nylenna, direktør
Forfattere	Johansen, Sissel, <i>prosjektleder</i> Hammerstrøm, Karianne Thune, <i>seksjonsleder,</i> <i>forskningsbibliotekar</i>
ISBN	978-82-8121-871-0
Rapporttype	Notat
Prosjektnummer	927
Publikasjonstype	Systematisk litteratursøk med sortering
Antall sider	25 (32 med vedlegg)
Oppdragsgiver	Husbanken
Emneord(MeSH)	Housing interventions, disadvantaged, Norway
Sitering	Johansen S, Hammerstrøm KT. Boligsosiale tiltak for vanskeligstilte i Norge. Notat 2014. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, 2014.

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten fremskaffer og formidler kunnskap om effekt av metoder, virkemidler og tiltak og om kvalitet innen alle deler av helsetjenesten. Målet er å bidra til gode beslutninger slik at brukerne får best mulig helse- og velferdstjenester. Kunnskapsenteret er formelt et forvaltningsorgan under Helsedirektoratet, men har ingen myndighetsfunksjoner og kan ikke instrueres i faglige spørsmål.

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten
Oslo, juni 2014

Hovedfunn

Husbanken gav Kunnskapscenteret i oppdrag å gjøre et systematisk litteratursøk for å finne studier som har undersøkt effekt av eller erfaringer med boligsosiale tiltak. Med boligsosiale tiltak menes tiltak som har til hensikt å skaffe bolig til og/eller gjøre det mulig å bli boende i egen bolig blant vanskeligstilte. Husbanken ønsket studier som var gjennomført fra og med 2004 utført i Norge

Metode

Vi utarbeidet en søkestrategi for et systematisk litteratursøk for å finne studier som har undersøkt effekt av eller erfaringer med boligsosiale tiltak i Norge. Det ble søkt i medisinske og sosialfaglige databaser etter empiriske studier med alle typer forskningsdesign. Søket ble avsluttet i juni 2014.

Resultater

- Søket resulterte i totalt 1998 referanser. Av disse ble 31 studier vurdert som mulig relevante i henhold til inklusjonskriteriene.
- Vi fant ingen randomiserte kontrollerte studier og bare én studie som brukte kontrollgruppe for å undersøke effekt av tiltakene.
- Nesten halvparten av studiene vi inkluderte undersøkte boligsosiale tiltak rettet mot rusavhengige og/eller bostedsløse. I mange av de andre studiene vi identifiserte var det mangelfulle opplysninger i sammendragene om både type tiltak og hvem tiltakene var rettet mot.

Det er behov for å gjennomføre kontrollerte studier av boligsosiale virkemidler i Norge for å dokumentere eventuell effekt av slike tiltak på å få vanskeligstilte inn på boligmarkedet og/eller på at vanskeligstilte kan bli boende i eget hjem.

Vi har ikke lest de inkluderte studiene i fulltekst. Det er derfor mulig at flere studier hadde kontrollerte design selv om dette ikke var nevnt i sammendragene. Ettersom dette søket var avgrenset til norske studier, er det mye potensielt relevant internasjonal forskning om boligsosiale tiltak som ikke er med i dette litteratursøket.

Tittel:

Boligsosiale tiltak for vanskeligstilte i Norge

Publikasjonstype:

Systematisk litteratursøk med sortering

Systematisk litteratursøk med sortering er resultatet av å

- søke etter relevant litteratur etter en søkestrategi og sortere denne litteraturen i grupper presentert med referanser og vanligvis sammendrag

Svarer ikke på alt:

- Ingen kritisk vurdering av studienes kvalitet
- Ingen analyse eller sammenfatning av studiene
- Ingen anbefalinger

Hvem står bak denne publikasjonen?

Kunnskapscenteret har gjennomført oppdraget etter forespørsel fra Husbanken.

Når ble litteratursøket utført?

Søk etter studier ble avsluttet i juni 2014.

Key messages

The Norwegian State Housing Bank commissioned a systematic search from The Social Research Unit at the Norwegian Knowledge Centre for the Health Services. The aim was to identify studies that investigated effects of or experiences with interventions that aimed at providing housing for, or make it possible to remain living in one's dwelling among, disadvantaged groups in Norway.

Methods

We conducted a systematic search for empirical studies, employing any kind of study design, on the effect of or experiences with interventions aimed at providing housing for, or make it possible for disadvantaged people in Norway to remain in their dwellings. We searched in medical and social science databases. The search was conducted in May-June 2014.

Results

- We identified 1998 references in total. Among these, we considered 31 to be possibly relevant according to the inclusion criteria.
- We did not identify any randomised controlled studies.
- We identified only one study with a controlled design.
- Nearly half of the included studies investigated housing measures directed at drug addicted and/or homeless people. Many of the other studies we identified had limited information about both measures and population in the abstracts.

There is a need for studies with controlled designs to document any effect of social housing interventions on the possibilities of disadvantaged groups in Norway to enter the housing market and/or to be able to remain in their dwellings.

As we have not read the reports in full text, there might be more studies with controlled designs although this was not mentioned in the abstracts. The systematic search was limited to Norwegian studies. Possibly relevant international research on the topic is thus not included in this report.

Innhold

HOVEDFUNN	2
KEY MESSAGES	3
INNHold	4
FORORD	5
INNLEDNING	6
Bakgrunn	6
Definisjoner	7
Styrker og svakheter ved litteratursøk med sortering	7
Problemstilling	7
METODE	8
Litteratursøk	8
Inklusjonskriterier	9
Artikkelutvelging	9
RESULTAT	10
Resultat av søket	10
Resultat av sorteringen	11
VEDLEGG 1	26
Søkestrategier	26

Forord

Husbanken har bestilt et systematisk litteratursøk med sortering for å identifisere studier som har undersøkt effekt av eller erfaringer med boligsosiale tiltak. Med boligsosiale tiltak menes tiltak som har til hensikt å fremme muligheten for å skaffe bolig og/eller mulighet til å bo i egen bolig blant vanskeligstilte mennesker i Norge.

Prosjektgruppen har bestått av:

- Sissel Johansen, Nasjonalt Kunnskapssenter for helsetjenesten
- Karianne Thune Hammerstrøm, Nasjonalt Kunnskapssenter for helsetjenesten

Gro Jamtvedt
Avdelingsdirektør

Karianne Thune
Hammerstrøm
Seksjonsleder

Sissel Johansen
Prosjektleder

Innledning

Bakgrunn

Målet for norsk boligpolitikk er at alle skal bo trygt og godt. Dette er grunnleggende i den norske velferdspolitikken, og boligsosialt arbeid har derfor høyeste prioritet i Husbanken (1).

I 2012 var det 6250 bostedsløse i Norge, med en økning i andel barnefamilier sammenliknet med tidligere år (2). Straffedømte er ifølge Maaseide og Ås (2011) den største gruppen av vanskeligstilte i boligmarkedet i Norge (3). Det er videre mange andre undergrupper som kan være vanskeligstilte med tanke på å skaffe seg bolig. Spesielt er barrierer mot å få lønnet arbeid et hinder for å komme inn på boligmarkedet. Slike barrierer kan spesielt gjelde for personer som løslates fra fengsel, personer med rusavhengighet, personer med psykisk sykdom, ungdom, flyktninger og innvandrere. Eksempler på boligsosiale virkemidler for å hjelpe mennesker med å komme *inn* på boligmarkedet, er finansielle ordninger som bostøtte og startlån.

Et annet forhold ved vanskeligstilte på boligmarkedet kan være utfordringer med å bli *boende* i eget hjem. De fleste begjæringer om utkastelse skyldes manglende økonomi/betaling av husleie (4). Ved slike forhold kan f. eks. gjeldsrådgivning være et virkemiddel. Ved sviktende psykisk eller fysisk funksjonsevne kan man behøve ulike former for praktisk assistanse for å kunne bli boende hjemme. I Norge har man en lovfestet rett til å få oppfølging i egen bolig når man har behov for det (5). Dette kan være helsetjenester i hjemmet eller personlig assistanse som f. eks. veiledning eller en støttekontakt. Målet med slik oppfølging er å bidra til økt mestring knyttet til å bo for seg selv. Slike tjenester skal også bidra til å hindre ensomhet og isolasjon så vel som utkastning av boligen (5).

Definisjoner

Vanskeligstilte defineres her som husholdninger/individer med behov for økonomisk bistand for å skaffe seg/beholde bolig; eller behov for offentlige tjenester for å kunne opprettholde en tilfredsstillende bosituasjon i eget hjem.

Styrker og svakheter ved litteratursøk med sortering

Ved systematiske litteratursøk med sortering går man gjennom søkeresultatet for å identifisere relevante publikasjoner for problemstillingen. Dette gjøres basert på tittel og eventuelt sammendrag. Artikkene innhentes ikke i fulltekst. Det betyr at vi kan ha inkludert titler som kan vise seg ikke å være relevante ved gjennomlesning av fulltekst. Det gjør også at vi kan ha mistet relevante publikasjoner pga. manglende informasjon i sammendragene. Vi benytter kun bibliografiske databaser, samt søk etter grå litteratur i bl.a. Google, for å identifisere litteratur. Vi kan derfor ha gått glipp av potensielt relevante studier som man kan finne ved søk i referanselister eller kontakt med eksperter på fagfeltet.

I et litteratursøk med sortering gjennomføres ingen kvalitetsvurdering av artiklene. Ved en full forskningsoppsummering ville vi ha innhentet artiklene i fulltekst for endelig vurdering opp mot inklusjonskriteriene. Inkluderte studier ville i tillegg blitt vurdert for vitenskapelig/metodisk kvalitet, og resultatene ville blitt sammenstilt og diskutert.

En styrke ved systematiske litteratursøk med sortering er imidlertid at det gir et bilde av forskningslitteraturen som kan peke på områder med manglende kunnskap (få empiriske studier) eller områder hvor tilfanget av forskning er rikelig, og hvor det er behov for en systematisk oversikt.

Problemstilling

Problemstillingen var å identifisere studier som har undersøkt effekt av og erfaringer med boligsosiale tiltak; både tiltak som har til hensikt å fremme muligheten for å *skaffe* bolig og/eller mulighet til å *bo* i egen bolig blant vanskeligstilte mennesker i Norge.

Metode

Litteratursøk

Vi søkte systematisk etter studier og systematiske oversikter i følgende databaser:

- Bibsys
- Campbell Library
- Cochrane Library (alle databaser)
- DARE
- ERIC
- ISI Science/Social Science Citation Index
- PsycINFO
- Medline
- Google scholar
- Open Sigle – System for Information on Grey Literature in Europe
- SSRN – Social Science Research Network e-library
- Social Care online
- Sociological abstracts
- Norart
- HUD user database
- ASSIA
- IBSS

Søket ble avsluttet i juni 2014.

Forskningsbibliotekarer utførte søket i samtlige databaser. Den fullstendige søkestrategien finnes i vedlegg 1. Søket ble gjort for hele tidsperioden databasene dekker bakover i tid.

I tillegg gikk førsteforfatter gjennom de 100 første treffene i både Husbankens og NIBR (Norsk Institutt for By- og Regionforskning) sine biblioteker.

Inklusjonskriterier

Populasjon: Vanskeligstilte på det norske boligmarkedet: Husholdninger/individer med behov for økonomisk bistand (lån, tilskudd, bostøtte); husholdninger/individer med behov for offentlige tjenester for å kunne opprettholde en tilfredsstillende bosituasjon i eget hjem.

Tiltak: Alle typer boligsosiale tiltak som har til hensikt å fremme mulighet til å skaffe eget hjem/bli boende i eget hjem. Eksempler på tiltak er: Økonomiske virkemidler som startlån, bostøtte, tilskudd til tilpasning av bolig; offentlige tjenester som personlig oppfølging/assistanse hjemme, boveileding, opplæring i budsjettstyring, følge til helsetjenester, hjelp til arbeid eller aktivitet, forvaltning av økonomi, hjelp til å gjenopprette kontakt med personlig nettverk (f. eks. wraparound, nettverksråd) etc.

Sammenlikning: Alle.

Utfall: Å skaffe og/eller opprettholde egen bolig (eid og leid), bedret boevne (blant mennesker med nedsatt funksjonsevne), å bli boende hjemme under sykdom etc.

Studiedesign Ingen begrensning på studiedesign.

Språk Ikke presisert.

Tidsperiode Studier publisert fra og med 2004.

Artikkelutvelging

Uavhengig av hverandre gikk forfatterne gjennom alle titler og sammendrag for å vurdere relevans i henhold til inklusjonskriteriene. Inklusjon eller eksklusjon ble avgjort ved konsensus.

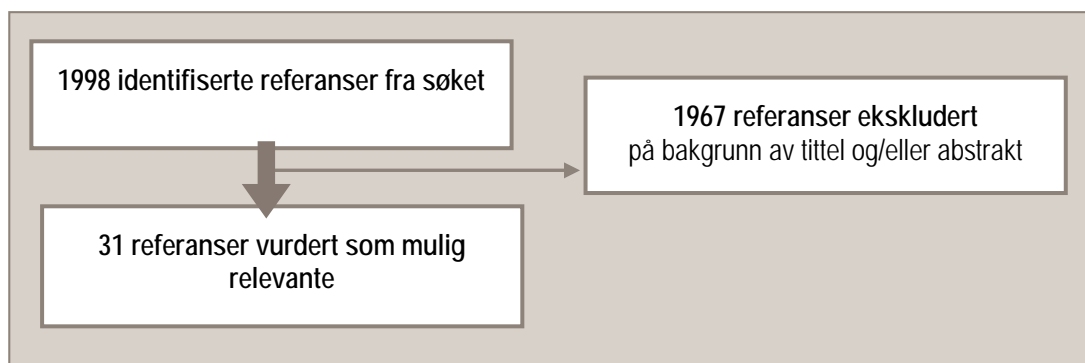
Utvelging av litteratur var kun basert på tittel og sammendrag. Vi har ikke innhentet eller lest artiklene i fulltekst.

Resultat

Resultat av søket

Søket resulterte i 1998 referanser. Vi vurderte 31 referanser til å være mulig relevante i henhold til inklusjonskriteriene.

Figur 1. Flytskjema over identifisert litteratur

I denne rapporten har vi inkludert studier fra og med 2004 som har undersøkt effekt av eller erfaringer med boligsosiale tiltak blant vanskeligstilte i Norge. I de 31 studiene vi inkluderte har man undersøkt effekt av/erfaringer med boligsosiale tiltak rettet mot følgende grupper:

- Rusavhengige/psykisk syke (n=7)
- Lav inntekt (n=2)
- Bostedsløse etter endt straffesoning (n=3)
- Bostedsløse (n=3)
- Nedsatt funksjonsevne/sykdom (n=2)
- Ungdom (n=2)
- Uklart hvilken gruppe tiltaket var rettet mot (n=12)

Resultat av sorteringen

De mulig relevante publikasjonene er sortert etter type gruppe tiltakene var rettet mot. Ettersom det er mangelfulle beskrivelser av studiedesign og tiltak i sammen- dragene var det ikke hensiktsmessig å sortere studiene etter type design og tiltak.

Rusavhengige/psykisk syke

1. Heggset KT. **Prosjekt "Bo for livet" i Kirkens sosialtjeneste 2008-2012: sluttrapport.** [Oslo]: Kirkens sosialtjeneste; 2012.

Ingen sammendrag, lenke til rapporten: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/Komp/Bo%20for%20livet_sluttrapport.pdf

2. Ausland LH. **På vei til egen bolig: bostedsprosjektet i Skien 2006-2008 : sluttrapporten.** Tønsberg: Senteret; 2009.

På vei til egen bolig i Skien har bidratt til metodeutvikling i arbeidet med å avskaffe boligløshet. Prosjektet er et ledd i overordnet nasjonal strategi: "På vei til egen bolig", som koordineres av Husbanken. Målgruppa er 14 boligløse eldre rusmisbrukere knyttet til Skien Diakonale Senter (SDS). Brukerorganisasjonen KREM (Kreativt og mangfoldig arbeidsliv) har vært prosjektledere, engasjert av Skien Diakonale Senter. Skien kommune, Husbanken, Høgskolen i Vestfold, ferdighusleverandør og bygge- firmaet Småhus A/S, Fylkesmannen i Telemark, NAV arbeid, TV selskapet Rubicon og andre har deltatt som aktive samarbeidspartnere i prosjektet. Høgskolen i Vestfold har vært engasjert for å evaluere prosjektet gjennom følgeforskning, en "formativ, dialogbasert prosessanalyse". Prosjektet ble avsluttet januar 2009. Alle deltakerne er ved prosjektets slutt i en avklart bosituasjon sammenliknet med da prosjektet begynte. Det betyr at noen har bygget eget hus, noen har leid eller kjøpt leilighet, og noen har valgt å bli boende der de bodde før. Samtlige deltakere har fått tilbud om tilpasset oppfølging, enten fra kommunen, KREM eller SDS. Samtlige deltakere har fått redusert eller slettet sin gjeld og samtlige fått tilstått uførepensjon i løpet av prosjektperioden. Dette er direkte resultater av prosjektarbeidet.

3. Brusdal R., Brønne I-H. (2006). **Boligsosialt arbeid som helhet, samarbeid og individuell oppfølging. Evaluering av prosjekt Bolig med nogo attåt.** Diakonhjemmet Høgskole, 2006.

Prosjektet "Bolig med nogo attåt" er ledd i Kirkens Sosialtjenestes arbeid for å utvikle nye perspektiver, nye tiltak og nye metoder i innsatsen mot bekjempelse av bostedsløshet. En overordnet intensjon har vært å se boligsosialt arbeid i sammenheng med øvrig oppfølgingsarbeid. Målet har slik ikke bare vært å kvantitativt redusere antallet bostedsløse, men også å bidra til økt livskvalitet for mennesker med problemer knyttet til både bolig og rus, som tradisjonelt har lidd under manglende sam-

menheng i tiltaksapparatet. Målgruppa for prosjektet er i første rekke voksne mennesker som har bakgrunn med enten rusproblemer eller kriminalitet. Man har også i det siste satt søkelys på unge voksne i overgangen mellom barnevern og voksenliv, men dette arbeidet er på et relativt tidlig stadium. Prosjektet har praktisk nedslagsfelt gjennom fem tiltak rettet mot syv ulike kommuner på landsbasis. I tillegg er det opprettet en egen prosjektmedarbeiderstilling ved Kirkens Sosialtjenestes hovedkontor. Prosjektperioden løper ut 2007, og Kirkens sosialtjeneste har nå gitt Diakonhjemmets Høgskole i oppdrag å evaluere prosjektet. Evalueringen har fokusert på følgende problemstilling: Hvilke positive og kritiske faktorer kan beskrives i det boligsosiale arbeidet i prosjekt "Bolig med nogo attåt", og hvilke forbedringspotensialer kan man peke på?

4. **Haukelien, H. (2009). I velferdsstatens randsoner: Evaluering av Boteam, Porsgrunn, HiT-notat.**

Boteam Porsgrunn ble etablert 01.06.05, og er et kommunalt tilbud til personer med rus/psykiatri-problematikk som bor i egen bolig. 8 beboere bor i leiligheter tilknyttet en baseleilighet i en bygård/hus der Boteam også har sine kontorer. For øvrig yter de tjenester til ca. 57 tjenestemottakere som er bosatt ulike steder i kommunen. Boteams hovedmålsetting er å skape trygg og varig bosituasjon for beboerne. Metodene retter seg mot støtte, hjelp og veiledning i praktiske hverdagsutfordringer, og ikke mote behandling og rehabilitering. Den klare avgrensede målsettingen gjør dette til et interessant eksperiment som skiller Boteam fra de fleste andre tilsvarende prosjekter.

5. **Hansen ILS. Ikke bare bare å bo: sluttrapport fra evaluering av statlig tilskudd til oppfølgingstjenester i bolig for bostedsløse og rusmisbrukere. Oslo: Fafo; 2007.**

Mangler sammendrag, lenke til rapporten:

<http://www.fafo.no/pub/rapp/20038/20038.pdf>

6. **Frantzen, C., Karagöz, E.M.N. (2011). Min bolig – mitt hjem. Booppfølging av pasienter med dobbeldiagnose. Diakonhjemmet sykehus.**

Prosjektet Min bolig -Mitt hjem har dokumentert ti pasientforløp for personer med dobbeldiagnose, dvs. alvorlig psykisk lidelse og samtidig ruslidelse, ved utskriving fra døgntil behandling til varig bolig i perioden 2008–2011. Prosjektet er et samarbeid mellom Bymisjonens boligsatsing -By Bo, Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo og Tverrfaglig enhet for dobbeldiagnose (TEDD) ved DPS Vinderen, Diakonhjemmet sykehus i Oslo. I rapporten omtales eksempler på gode samhandlingserfaringer mellom spesialisthelsetjeneste og bydel. Videre identifiseres utfordringer i samhandlingen på individ- og systemnivå. Prosjektet understreker et behov for tett og fleksibel samhandling mellom kommune/bydel både før, under og etter et behandlingsopphold.

Sengeplasser som kan supplere og understøtte polikliniske/ambulante tjenester, er en nødvendig forutsetning for å oppnå Samhandlingsreformens intensjoner. Hovedmålet med prosjektet var etablering og oppfølging i varig bolig for personer med dobbeldiagnose. Man ønsket å finne kritiske faktorer ved boligetablering og peke på virksomme arbeidsmetoder for å styrke det boligsosiale samhandlingsarbeidet for denne pasientgruppen. Prosjektet har stor relevans i forhold til målgruppen i det to tredjedeler av pasientene på TEDD er hjemløse, uten fast bolig (u.f.b.). Informantene i prosjektet ble rekruttert mens de var innlagt som pasienter ved TEDD. De fleste hadde vært hjemløse i mange år, uten fast bolig. De hadde levd en omflakkende tilværelse med opphold hos venner, på gata, hos familie, i midlertidige boligtiltak eller i rehabiliterings- og behandlingsinstitusjoner og lignende. I tillegg -og samtidig med sin bostedsløshet –hadde de i lange perioder vært svært plaget av psykiske og somatiske lidelser, og av skadelig rusmiddelbruk.

Metode. Det har vært samarbeidet tett med pasientenes bydeler; Frogner, Ullern og Vestre Aker. Prosjektets medarbeidere har i noen av sakene jobbet aktivt deltakende i bosettingsarbeidet. I andre saker har man benyttet seg av metoden deltakende observasjon. I prosjektets slutfase ble det foretatt intervjuer og samtaler med noen av prosjektets informanter og med ressurspersoner innenfor boligsosialt arbeid og samhandling. I tillegg ble det holdt tre fokusgruppeintervjuer.

Resultater. Av de ti informantene var seks etablert i egen "varig" bolig (eiet eller leiet) ved prosjektets avslutning. Av de fire uten fast bolig hadde tre personer opphold i ulike bo- og rehabiliteringsinstitusjoner. En var fortsatt uten bolig og innlagt i psykiatrisk sykehus i påvente av en løsning på boligspørsmålet. Utfordringene omkring denne pasientens bosetting er grundig beskrevet og belyser mange generelle dilemmaer i dette arbeidet. Pasienthistoriene illustrerer arbeidet gjennom hele rapporten.

7. Dalby L., Løfsnæs B. **Endring på egne premisser: Nettverksråd som metode i boligsosialt arbeid**, HiST; 2008.

Lenke til rapporten:

[http://www.boinorden.org/norden/mm.nsf/lupgraphics/endring.pdf/\\$file/endring.pdf](http://www.boinorden.org/norden/mm.nsf/lupgraphics/endring.pdf/$file/endring.pdf)

Lav inntekt

1. Nordvik V, Sandlie HC, Gulbrandsen L. **Boforhold for pensjonister med bostøtte**. NOVA, 2006.

Bostøtten er et sentralt virkemiddel i den norske boligpolitikken. Gjennom å dekke en del av boutgiftene skal bostøtten stimulere hushold til å velge bedre boliger enn det de ellers ville ha gjort. Bostøtten setter mottakerne i stand til å beholde sin bolig, også om inntektene skulle reduseres eller om boutgiftene skulle øke. Ved at størrelsen på bostøtten avhenger av nivået på boutgiftene er den en likviditetsstøtte. I tillegg

til at bostøtten skal påvirke husholdenes valg av bolig, er det også et mål at den skal bidra til å jevne ut inntektsforskjeller mellom grupper av pensjonister. Bostøtten er rettet mot barnefamilier og trygdede. I denne rapporten undersøker vi boforholdene til pensjonister som har bostøtte. Beskrivelsene baserer seg primært på data fra Folke- og bolig tellingen fra 2001.

2. Aarland K. (2012). **Eieretablering blant hushold med lave inntekter: sluttrapport til Husbanken for prosjektet Effekter av boligsosiale virkemidler på individnivå - fokus på eieretablering**. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Mangler sammendrag, lenke til rapport: <http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/FOU/Eieretablering%20blant%20hushold.pdf>

Bostedsløse etter endt straffesoning

1. Helgesen J, Dyb E, Brattbakk I, Bergander K, Helland B. (2006). **Bolig og bostedsløshet etter fengselsopphold. Boliger for bostedsløse i Trondheim** (publisert verk). NIBR/ KRUS

En stor andel innsatte i norske fengsler løslates uten å ha en bolig. Hvor mange dette har dreid seg om var ikke tallfestet. Målet med prosjektet Boligsituasjonen og bostedsløshet etter fengselsopphold har blant annet vært å undersøke hvor mange som har egen bolig ved løslatelsen og hvilke andre boformer eller alternativer innsatte blir løslatt til. Prosjektet har undersøkt om den innsatte, fengselet og sosialtjenesten i den innsattes hjemkommune samarbeider for å løse den innsattes boligproblem og studert hvordan dette samarbeidet foregår. Rapporten gir også et bilde av hvordan enkelte faktorer virker for og mot boligetablering etter fengselsoppholdet.

2. Hyrve G. **Evaluering av prosjektet "Erobring. Ny start etter soning": overgangen fra soning til det ordinære livet : en kvalitativ studie**. Trondheim: Kirkens sosialtjeneste; 2008.

Kirkens sosialtjeneste ved Jarlegården har satt i gang et prosjekt for å følge opp innsatte i fengsel som kommer fra kommunene Inderøy, Verran og Steinkjer (INVEST-kommunene). Prosjektet blir kalt Erobring - Ny start etter soning. Målet er å rehabilitere brukerne til et liv uten kriminalitet og rus. Prosjektet konsentrer seg om å følge opp innsatte i fengslet og sikre overgangen til et ordinært liv utenfor murene. Hensikten med evalueringen har vært å finne ut hvilke erfaringer og hvilke resultater prosjektet har gitt for deltakerne og samarbeidende instanser. Evalueringen tar utgangspunkt i programmet som Jarlegården Oppfølgingscenter har utviklet. Målet har vært å forstå hvordan dette har virket for å kunne vurdere hvor nyttige prosjektet har vært for å kunne reintegrere deltakerne i samfunnet. Spørsmålet om hvordan evalueringen innrettes og evalueringsresultatene anvendes er både av interesse

for brukerne (tidligere innsatte og deres pårørende) og det offentlige hjelpeapparatet (her primært INVEST-kommunene). Designet har vært nyttefokuset evaluering og metodisk er det brukt dybdeintervju, gruppeintervju og dialogkonferanse Jarlegårdens fortrinn som kan kort oppsummeres som: •Møter mennesker på en forståelsesfull måte •Deltakerne opplever at de er noe verdt, mer tro på seg sjøl •Positivt at de er lokalisert utenfor NAVs lokaler •Har muligheten til å møte brukerne på en ny og åpen måte (møte brukerne med ny øyne, ikke så my del av historia som andre deler av hjelpeapparatet) •Jarlegården oppfølgingscenter blir en alternativ arena for brukerne Det kommer også fram utfordringer for Jarlegården og INVEST-kommunene. Disse er: •Tilby kurstilbudet til ei videre målgruppe •Flere kommuner i Nord-Trøndelag •Videre målgruppe 5•Hvordan kan man kombinere et humanistisk menneskesyn med tett oppfølging? •Manglende individuelle planlegginga rundt deltakerne. Individuell plan er lite brukt •Hvordan få med seg samarbeidspartnere i arbeidet med å prioritere målgruppa? •Behovet for et program for målgruppa varierer mye fra kommune til kommune •For små kommuner er tilbudet et nyttig supplement til det ordinære arbeidet som drives •Kommunene er godt fornøyd med arbeidet som Jarlegården utfører •Få til et større interkommunalt samarbeid vedrørende tilbakeføring av innsatte til lokalsamfunnet Evalueringen vurderer kortidseffekter av programmet. Hva de langsiktige resultatene vil bli, er det ennå for tidlig å slå fast. Sannsynligheten for at deltakerne skal kunne mestre hverdagen med oppfølging fra hjelpeapparatet vil være større enn om man ikke hadde hatt dette tilbudet. Da kunne man med stor sannsynlighet forutse hva resultatet ville blitt.

3. Molden, T.H. (2005) **Bolig ved løslatelse? Underveisevaluering av samarbeidsavtalen mellom Trondheim fengsel og Trondheim kommune.** Sintef-rapport.

Samarbeidsavtalen mellom Trondheim fengsel og Trondheim kommune blir ansett som både unik og en styrke for utviklingen av gode samarbeidsrelasjoner mellom de to aktørene. Gjennom å avtalefeste faste samarbeidsprosedyrer for å få bostedsløse innsatte i fengselet over i permanente boliger ved løslatelse, er det dannet et bra utgangspunkt for gode og effektive samhandlingsrelasjoner mellom instansene. Etter et og et halvt års drift viser erfaringene fra samarbeidet at samhandlingen mellom aktørene ikke fungerer optimalt ut fra intensjonene i avtalen. De pekes på at det er mange tilfeldigheter som styrer samarbeidet, og at man mangler god praksis på hvordan man skal håndtere saksgangen fra den innsatte tar initiativ overfor kommunen, til bosetting i kommunal bolig. I noen tilfeller samarbeider fengsel og kommune godt, i andre tilfeller mindre godt. Slik denne utredningen viser er det lite forutsigbarhet med hensyn til når samarbeidet fungerer godt eller mindre godt. Det er i denne utredningen pekt på årsaker til at samarbeidet i mange tilfeller ikke fungerer tilfredsstillende. Bildet som skisseres er sammensatt, det er mange faktorer som virker inn, og det handler så vel om interne forhold i fengsel og kommune som forholdet mellom fengsel og kommune. Samarbeidet har derfor en rekke utviklingsmulig-

heter som kan gjøre samhandlingen mellom aktørene bedre. Det er samtidig et potensial for å gjøre arbeidet med avtalen bedre ved å gjøre interne forbedringsgrep hos de to aktørene.

Bostedsløse

1. Øen G. (2008). **Bur brukarane trygt og godt? Evaluering av Probis; eit tiltak for å skaffa bustadlause ein varig stad å bu.** 2008-01-24; Stord Kommune 2008.

Ingen sammendrag tilgjengelig.

2. Ytrehus S, Sandlie H-C, Hansen ILS. **På rett vei: evaluering av prosjekt bostedsløse to år etter.** Oslo: Fafø; 2008.

I denne rapporten presenteres en evaluering av Prosjekt bostedsløse. Prosjekt bostedsløse ble opprettet i 2000 som et fireårig, nasjonalt forsøksprosjekt med siktemål å utvikle metoder og modeller for arbeidet med å motvirke og forebygge bostedsløshet. De syv største kommunene (Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Drammen og Tromsø) og tre frivillige organisasjoner (Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen og Kirkens Sosialtjeneste) har deltatt i prosjektet. Evalueringen viser hvordan tiltakene i Prosjekt bostedsløse er videreført to år etter prosjektavslutning og brukernes erfaringer med hjelpen de har fått i regi av prosjektet. Evalueringen baserer seg på intervju med ansatte i kommunene og i de frivillige organisasjonene og brukere i prosjektene, og på opplysninger fra skjema der det er registrert hvordan det har gått med brukerne som har mottatt et tilbud gjennom Prosjekt bostedsløse.

3. Dyb, E. (2005). **Prosjekt bostedsløse –Evaluering av et fireårig nasjonalt prosjekt** Byggforsk skriftserie 2005.

Prosjekt bostedsløse er et fireårig nasjonalt forsøksprosjekt gjennomført i Syv kommuner og fire organisasjoner. Prosjektet ble avsluttet ved utgangen av 2004. Forløpet for prosjektet kan leses i St.meld. nr. 50(1998-99) Utjammingsmeldinga i kapitlet om bostedsløshet. De første grunnlagsdokumentene for en nasjonal prosjektplan ble utformet i Sosial-departementet (SOS, fra oktober 2004 Arbeids- og sosialdepartementet, ASD) i 2000. Prosjektet har vært forankret i Sosialdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet(KRD). Husbanken, som ligger under KRd, har ledet prosjektet. Etter at Sosial- og helsedirektoratet ble opprettet i 2002, har SHdir deltatt i den sentrale ledelsen av prosjektet. Norges byggforskningsinstitutt har evaluert prosjektet fra starten. Dette er den femte og siste rapporten fra evalueringen.

Nedsatt funksjonsevne/sykdom

1. Høyland, K. Østnor, N., Bogen, H., Kvinge, T. (2006). **Egen bolig- også når helsa svikter? Evaluering av nye omsorgsboliger for hjelpetrengende eldre.** Sintef-rapport.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten: <http://www.sintef.no/upload/Egen%20bolig-%20ogs%20n%20h%20h%20svikter.pdf>

2. Bliksvær, T. (2002). **Klient, omsorgsmottaker eller herre i eget hus? En evaluering av Husbankens tiltak for funksjonshemmede**

NF-rapport nr. 19

Utgangspunktet for evalueringen er at Kommunal-og regionaldepartementet har bedt Husbanken om en evaluering av virkningen av Husbankens låne- og tilskuddsordninger overfor funksjonshemmede, blant annet som en oppfølging av regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede (St.meld. nr 8 1998-1999). Prosjektets overordnede målsetning er således å evaluere Husbankens tiltak for funksjonshemmede, med særlig vekt på virkninger for funksjonshemmede. Evalueringen tar utgangspunkt i de siste årene. I evalueringen har vi i samråd med oppdragsgiver valgt å fokusere på boligtilskuddet. Boligtilskuddet brukes ofte i kombinasjon med andre lån og tilskudd fra Husbanken, og vil således gi anledning til samtidig å se på Husbankens aktuelle tilstøtende ordninger, og også å se boligtilskudd og låneordningene i sammenheng. Retningslinjene for boligtilskuddet stiller nemlig som krav at boligen for øvrig som hovedregel er finansiert gjennom lån i Husbanken (eller SND for tilpasningstilskuddet). Boligtilskuddet har også vært fremhevet som en gunstig ordning å videreutvikle fra funksjonshemmedes egne rekker, blant annet fordi det er en ordning som kommer det enkelte individ til gode, og gir mulighet for å etablere seg i det ordinære boligmarkedet, i motsetning til en rekke andre ordninger hvor midlene går til f.eks kommunen for oppføring av utleieboliger. Evalueringen består av to hoveddeler: den første delen setter søkelys på ordningenes overordnede utforming, og består av en kort gjennomgang av boligpolitikken og funksjonshemmede, og gir også en presentasjon av de låne- og tilskuddsordninger som Husbanken i dag forvalter, blant annet med henblikk på ansvarsfordeling mellom Husbank og kommuner. Ordningene drøftes også i forhold til funksjonshemmede som målgruppe. Evalueringens andre del setter søkelys på praksis. Her er vi opptatt av å få kommunene, husbankens regionkontorer, samt brukernes vurderinger av ordningene. Dersom vi skal sammenfatte innsatsområder som vi mener vår gjennomgang peker mot som viktige når det gjelder nytten av Husbankens ordninger for funksjonshemmede, mener vi dette kan gjøres i form av et sett av stikkord:•Ressurser•Kunnskap•Retningslinjene•Organisering og forvaltning•Overordnet tenkemåte

Ungdom

1. Vagle S. (2011). **Oppfølging: bare et begrep eller innhold og mening? En kvalitativ studie av ungdom mellom 18-25 år som har boligsosial oppfølging.** Masteroppgave, Stavanger Universitet.

Fokus for denne masteroppgaven har vært å få mer kunnskap om hvordan ungdom i aldersgruppen 18 til 25 år som mottar tjenesten boligsosial oppfølging, opplever at oppfølgingen har innhold og mening. Oppgaven har også fokusert på hvordan disse ungdommene har opplevd møte med hjelpeapparatet. Videre har oppgaven hatt fokus på om det er samsvar mellom ungdommenes og noen av tjenestens samarbeidsparter sine opplevelser. Den teoretiske tilnærmingen til oppgaven har vært teorier knyttet til hverdagsliv og samhandling forankret i det sosiologien kaller et mikrointeraksjonistisk perspektiv hvor fenomenologi og symbolsk interaksjonisme er de to hovedretningene. Jeg har også trukket inn perspektiver på makt da makt alltid vil være en vesentlig dimensjon samhandling mellom mennesker og mennesker og system. Oppgavens empiriske materiale er innhentet ved bruk av kvalitativ metode og intervju med ungdommer i målgruppa samt fokusgruppeintervju med sentrale samarbeidsparter. Utvalget av ungdommer var et strategisk utvalg som alle var mottakere av individuell boligsosial oppfølging på intervjutidspunktet. Intervjuene var delvis strukturert intervjuguide og for ungdommene supplert med bruk av et enkelt spørreskjema. Datamaterialet ble transkribert og deretter analysert etter en tema-sentrert tilnærming. I analysen ble det empiriske materialet delt opp og presentert i fire temaer og deretter drøftet og tolker opp mot teori. Mine funn viste først og fremst at det var stor grad av samsvar mellom ungdommenes og samarbeidspartenes opplevelser av tjenesten boligsosial oppfølgings innhold og betydning. Begge parter beskrev de samme elementer ved oppfølgingen og oppfølgers måte å utføre denne på som vesentlig. De la begge vekt på viktigheten av den praktiske, konkrete delen av oppfølgingen. Begge la også vekt på oppfølgers funksjon som voksenstøtte for ungdommen blant annet i møte med andre deler av hjelpeapparatet. Oppfølgers personlige engasjement i relasjonen til den enkelte ungdom, ble understreket som den mest avgjørende faktoren for hvorvidt oppfølgingen skulle lykkes eller ikke. Lykkes i betydning av at ungdommen ønsket kontakt med tjenesten og opplevde at økt selvstendighet. Mine funn viser også at det i møte mellom ungdom og hjelpeapparat ligger store utfordringer knyttet til det å se, høre og ta det ungdommene formidler at de har behov for på alvor.

2. Hansen R, Bjordal J, Wikne F. **Rapport fra sjølvbyggjarprosjektet for ungdom i Meland kommune 2004-2008: et nasjonalt pilotprosjekt finansiert av Husbanken Region vest og Meland kommune.** Meland: Meland kommune; 2009.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3482/sjolvbyggjar_meland.pdf

Uklart hvilken gruppe tiltaket var rettet mot

1. Nordvik V, Ford M, Aarland K. **Effekter av et forsøk med endrete regler for deling av tap på startlån**. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring; 2011.

Hensikten med det prosjektet som rapporteres her er å gi en empirisk basert vurdering av hvorvidt forsøket med lik tapsdeling har endret bruken av startlån i de kommuner som deltok i forsøket. Denne vurderingen vanskeliggjøres i betydelig grad av at de som deltar i forsøket på ingen måte kan beskrives som et tilfeldig utvalg av norske kommuner: Utkantkommuner og små kommuner er overrepresenterte. Videre har det skjedd såpass store endringer i både boligmarkedet generelt, i omfanget av startlåneordningen og i bruken av ordningen i Norske kommuner i sin allmennhet at direkte før-etter-sammenligninger ikke i særlig grad ville ha vært informative. Vår utfordring var derfor å finne en hensiktsmessig sammenligningsgruppe. Vi løste det ved å konstruere en sammenligningsgruppe som ligner gruppen av forsøkskommuner i så stor grad som mulig. Teknisk sett gjorde vi det ved hjelp av propensity-core-teknikker. De empiriske analysene våre viste at nivået på bruken av startlån er signifikant høyere i forsøkskommunene enn det den er i kontrollgruppen. Vi finner også at veksten er høyere i forsøkskommunene. På sett og vis er det noe overraskende at et forsøk i så liten skala gav så pass klare og signifikante effekter. Da vi startet analysene forventet vi å finne små og ikke-signifikante effekter. Når det gjelder innretningen på bruken av startlån finner vi at forsøkskommunene i større grad enn kommunene i våre sammenligningsgrupper (kontrollgrupper) rettet startlåneordningen inn mot hushold med lave inntekter og mot bistand til hushold som skal etablere seg som boligeiere for første gang. Også disse effektene er signifikant forskjellige fra null. Vi merker oss også at samfinansieringen steg i større grad i de kommunene som deltok i forsøket. Det er noe uklart om årsaken til dette ligger i den endrede tapsfordelingen.

2. Dyb, E., Helgesen, M.K., Johannessen, K. (2008). **På vei til egen bolig. Evaluering av nasjonal strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet 2005-2007**, NIBR-rapport 2008:15

Strategien for å forebygge og bekjempe bostedsløshet varte fra 2005 til 2007. Strategien var forankret i fem departement; Arbeids- og sosialdepartementet (nå Arbeids- og inkluderingsdepartementet), Barne- og familiedepartementet (nå Barne- og likestillingsdepartementet), Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Den utøvende funksjonen for å iverksette strategien er lagt til de ytre etatene, først og fremst Husbanken i nært samarbeid med Sosial- og helsedirektoratet (nå overført til Arbeids- og velferdsdirektoratet). Strategien har fem konkrete resultatmål: Antall begjæringen om utkastelse skal reduseres med 50 prosent og antall utkastelser skal reduseres med 30 prosent; Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved løslatelse fra fengsel; Ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved utskrivelse fra institusjon; Ingen skal tilbys døgnovernatting uten kvalitetsavtale; Ingen skal oppholde seg mer enn tre måneder i midlertidig botilbud.

3. Barlindhaug, R., Johannessen K. Kvinge, T. (2011). **Boligkarriere for startlånesøkere**. NIBR-rapport 2011:15.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten: http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/BOBY/rapporter/boligkarriere_for_startlansokere.pdf

4. Pedersen, A.W., Blekesaune, M. (2011). **Innsats mot utkastelser – fra lovende forsøk til effektiv rutine?** NOVA Notat 3/2011.

Samarbeidsprosjektet « færre utkastelser » var et forsøksprosjekt finansiert av det daværende Sosial- og helsedirektoratet. Prosjektet ble gjennomført i et samarbeid mellom Namsmannen (nå Namsfogden) og Oslo kommune i tre bydeler i Oslo indre øst – Gamle Oslo, Sagene og Grünerløkka – i perioden 2004 til 2006. Et prosjektteam på fem medarbeidere fikk i oppdrag å finne frem til metoder og tiltak som kunne fremmede overordnede målsettingene: å redusere antallet begjæringer og gjennomførte utkastelser i de tre bydelene. I tillegg til å skape en kunnskapsbasis om utkastelsesproblematikken skulle prosjektteamet utvikle forslag til tiltak, prøve dem ut og sist, men ikke minst, bidra til overføring av erfaring og kompetanse til andre bydeler i Oslo. Både oppstarten og gjennomføringen av prosjektet må langt på vei sies å ha vært vellykket – tatt i betraktning det meget krevende mandatet. Etter en utredningsfase der både statistiske analyser og individuell saksbehandling ble brukt som metode for å skaffe nødvendig kunnskap om utkastelsesproblematikken, utviklet prosjektet en konkret Arbeidsmodell for samhandlingen mellom de relevante aktørene: utleiere, bydeler og namsfogden. En hovedtanke bak denne modellen var å legge til rette for tidlig, oppsøkende virksomhet gjennom rask informasjonsflyt mellom de involverte aktørene. Etter det som ble oppfattet som en vellykket utprøving, ble viktige elementer i modellen innarbeidet i fellesskriv utstedt av Byrådsavdelingen for velferd og sosiale tjenester. En viktig forutsetning for at prosjektet på denne måten klarte å realisere intensjonene i mandatet, var at det underveis ble etablert supplerende prosjekter med støtte fra Husbanken. Disse supplerende prosjektene overtok deler av ansvaret for utprøvingen av arbeidsmodellen og kunnskapsoverføringen til andre bydeler i Oslo. På grunn av store metodiske utfordringer kan ikke den kvantitative effektevalueringen gi helt entydige og sikre konklusjoner om hvorvidt prosjektet har hatt de ønskede effektene på målvariablene. De fleste resultatene tyder imidlertid på at prosjektet i løpet av prosjektperioden førte til en reduksjon i antallet begjæringer og gjennomførte utkastelser i de tre bydelene utover det som ville ha skjedd om prosjektet ikke hadde vært gjennomført. Oppfølgingsstudien som ble gjennomført i 2010, viser at prosjektet har satt varige spor i den måten bydelene i Oslo jobber med utkastelsesproblematikken på. Informasjonsutvekslingen med de øvrige aktørene – Namsfogden og utleierne – er imidlertid ikke lenger så tidlig og omfattende som det opprinnelig var lagt opp til i Arbeidsmodellen til prosjektet.

5. Fyhn AB. **Fra kunnskapsoppbygging til mobilisering av ansvar: underveisevaluering av Samarbeidsprosjektet - færre utkastelser : delrapport 2.** Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO; 2006.

Lenke til rapport: <http://www.faf.no/pub/rapp/533/533.pdf>

6. Skog Hansen I.L. og Skevik Grødem, A. (2012). **Samlokaliserte boliger og store bofellesskap. Perspektiver og erfaringer i kommunene.** Faf-rapport 2012:48.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten:

<http://www.faf.no/pub/rapp/20275/20275.pdf>

7. Christensen K. **Prosjekt forebygge bostedsløshet 01.09.06-31.12.09: sluttrapport.** Grimstad: Grimstad kommune; 2009.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/Komp/Grimstad_Forebygge%20bostedsloshet.pdf

8. Lieng, T. **Sluttrapport for prosjektet Færre utkastelser- Oppfølging av namsmannsaker 01.09.2006 –31.12.2008.** Oslo: Sosialtjenesten Østensjø.

Mangler sammendrag, lenke til rapporten: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3288/prosjekt_faerre_utkastelser.pdf

9. Eriksen RE. **Sosialt arbeid med personer som trenger booppfølging: en beskrivelse og evaluering av systematisk boligsosialt arbeid i fire kommuner i Telemark.** Oslo: Diakonhjemmet høgskole; 2011.

Prosjektrapporten beskriver og evaluerer et opplærings- og utviklingsprogram i oppgaveorientert mestringstilnærming (OOMT) innen boligsosialt arbeid. Boligsosialt arbeids praksis består av bistand til individer og familier hvor de bor, til miljøskapende arbeid og til organisering av selvhjelpsgrupper innenfor et nabolag (Thyness 2004). Arbeid med å forbedre kvalitet på hjelpeapparatets tjenester inngår i dette. Denne prosjektrapporten omhandler systematisk, kommunal booppfølging, hvilket innebærer tiltak som skal gjøre brukere best mulig i stand til å mestre og til å ta ansvar for sine bo- og livssituasjoner. Fylkesmannen i Telemark administrerte prosjektet, Arbeids- og velferdsdirektoratet finansierte det og Diakonhjemmet høgskole var faglig ansvarlig. Prosjektet pågikk i 2008-2011. Rapporten belyser følgende problemstillinger: 1. Hvordan opplevde tjenesteyterne opplærings- og utviklingsprogrammet og samarbeidet med OOMT? 2. Hvordan opplevde brukerne sin bo- og livssituasjon og samarbeidet med OOMT?

10. **Prosjekt "Kontra utkastelse": sluttrapport.** Moss: Moss kommune; 2008.

Mangler sammendrag, lenke til rapport: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3493/prosjekt_kontra_utkastelse.pdf

11. Prosjekt boligsamarbeid: sluttrapport : desember 2011. Sandnes:
Kriminalomsorgen region sørvest; 2011.

Mangler sammendrag, lenke til rapport: <http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/Komp/Prosjekt%20boligsamarbeid.pdf>

12. Sluttrapport for prosjektet Tiltak mot bostedsløshet/samarbeid mot færre utkastelser i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene 2005-2008. Oslo: Oslo kommune; 2008.

Lenke til rapport: http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/3478/tiltak_mot_bostedsloshet.pdf

Referanser for de inkluderte studiene

Aarland, K. (2012). *Eieretablering blant hushold med lave inntekter: slutt-rapport til Husbanken for prosjektet Effekter av boligsosiale virkemidler på indi-vidnivå - fokus på eieretablering*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Ausland, L.H. (2009). *På vei til egen bolig: bostedsprosjektet i Skien 2006-2008: Sluttrapporten*. Tønsberg: Senteret.

Barlindhaug, R., Johannessen K. Kvinge, T. (2011). *Boligkarriere for startlå-nesøkere*. NIBR-rapport 2011:15.

Bliksvær, T. (2002). *Klient, omsorgsmottaker eller herre i eget hus? En eva-luering av Husbankens tiltak for funksjonshemmede*. Bodø: Nordlandsforskning; 2002.

Brusdal, R., Brønne, I-H. (2006). *Boligsosialt arbeid som helhet, samarbeid og individuell oppfølging. Evaluering av prosjekt Bolig med nogo attåt*. Diakon-hjemmet Høgskole, 2006.

Christensen, K. *Prosjekt forebygge bostedsløshet 01.09.06-31.12.09: slutt-rapport*. Grimstad: Grimstad kommune; 2009.

Dalby, L., Løfsnæs, B. *Endring på egne premisser: Nettverksråd som me-tode i boligsosialt arbeid*. HiST; 2008.

Dyb, E., Helgesen, M.K., Johannessen, K. (2008). *På vei til egen bolig. Eva-luering av nasjonal strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet 2005-2007*. NIBR-rapport 2008:15

Dyb, E. (2005). *Prosjekt bostedsløse –Evaluering av et fireårig nasjonalt prosjekt*. Byggforsk skriftserie 2005.

Eriksen, R.E. (2011). *Sosialt arbeid med personer som trenger booppføl-ging: en beskrivelse og evaluering av systematisk boligsosialt arbeid i fire kommu-ner i Telemark*. Oslo: Diakonhjemmet høgskole.

Frantzen, C., Karagöz, E.M.N. (2011). *Min bolig – mitt hjem. Booppfølging av pasienter med dobbeldiagnose*. Diakonhjemmet sykehus.

Fyhn, A.B. (2006). *Fra kunnskapsoppbygging til mobilisering av ansvar: underveisevaluering av Samarbeidsprosjektet - færre utkastelser: Delrapport 2*. Oslo: Forskningsstiftelsen FAFO.

Hansen, I.L.S. *Ikke bare bare å bo: sluttrapport fra evaluering av statlig tilskudd til oppfølgingstjenester i bolig for bostedsløse og rusmisbrukere*. Oslo: Fafo; 2007.

Hansen, R., Bjordal, J., Wikne, F. (2009). *Rapport fra sjølbyggjarprosjektet for ungdom i Meland kommune 2004-2008: et nasjonalt pilotprosjekt finansiert av Husbanken Region vest og Meland kommune*. Meland: Meland kommune.

Haukelien, H. (2009). *I velferdsstatens randsoner: evaluering av Boteam, Porsgrunn*. HiT-notat.

Heggset, K.T. (2012). *Prosjekt "Bo for livet" i Kirkens sosialtjeneste 2008-2012: sluttrapport*. Oslo: Kirkens sosialtjeneste.

Helgesen, J., Dyb, E., Brattbakk, I., Bergander, K., Helland, B. (2006). *Bolig og bostedsløshet etter fengselsopphold. Boliger for bostedsløse i Trondheim (publisert verk)*. NIBR/ KRUS.

Hyrve, G. (2008). *Evaluering av prosjektet "Erobring. Ny start etter soning": overgangen fra soning til det ordinære livet: En kvalitativ studie*. Trondheim: Kirkens sosialtjeneste.

Høyland, K., Østnor, N., Bogen, H., Kvinge, T. (2006). *Egen bolig- også når helsa svikter? Evaluering av nye omsorgsboliger for hjelpetrengende eldre*. Sintef-rapport.

Lieng, T. (2008). *Sluttrapport for prosjektet Færre utkastelser- Oppfølging av namsmannsaker 01.09.2006 –31.12.2008*. Oslo: Sosialtjenesten Øst-ensjø.

Molden, T.H. (2005) *Bolig ved løslatelse? Underveisevaluering av samarbeidsavtalen mellom Trondheim fengsel og Trondheim kommune*. Sintef-rapport.

Nordvik, V., Sandlie, H.C., Gulbrandsen, L. (2006). *Boforhold for pensjonister med bostøtte*. NOVA.

Nordvik, V., Ford, M., Aarland, K. (2011). *Effekter av et forsøk med endrete regler for deling av tap på startlån*. NOVA.

Pedersen, A.W., Blekesaune, M. (2011). *Innsats mot utkastelser – fra lovende forsøk til effektiv rutine?* NOVA Notat 3/2011.

Skog Hansen, I.L., Skevik Grødem, A. (2012). *Samlokaliserte boliger og store bofellesskap. Perspektiver og erfaringer i kommunene*. Fafo-rapport 2012:48.

(Uten forfatter). *Prosjekt "Kontra utkastelse": Sluttrapport*. Moss: Moss kommune; 2008.

(Uten forfatter). *Prosjekt boligsamarbeid: Sluttrapport: desember 2011*. Sandnes: Kriminalomsorgen region sørvest; 2011.

(Uten forfatter). *Sluttrapport for prosjektet Tiltak mot bostedsløshet/samarbeid mot færre utkastelser i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene 2005-2008*. Oslo: Oslo kommune; 2008.

Vagle, S. (2011). *Oppfølging: bare et begrep eller innhold og mening? En kvalitativ studie av ungdom mellom 18-25 år som har boligsosial oppfølging*. Masteroppgave, Stavanger Universitet.

Ytrehus, S., Sandlie, H-C., Hansen ILS. *På rett vei: evaluering av prosjekt bostedsløse to år etter*. Oslo: Fafo; 2008.

Øen, G. (2008). *Bur brukarane trygt og godt? Evaluering av Probis; eit tiltak for å skaffa bustadlause ein varig stad å bu*. 2008-01-24; Stord Kommune 2008.

Referanser

1. <http://www.husbanken.no/boligsosialt-arbeid/>
2. Bostedsløse i Norge 2012 - en kartlegging (2013). Norsk institutt for by- og regionforskning. NIBR-rapport 2013 – 5.
3. Maaseide, K. & Aas J.M. (2011). Prosjekt boligsamarbeid. Sluttrapport. <http://biblioteket.husbanken.no/arkiv/dok/Komp/Prosjekt%20boligsamarbeid.pdf>
4. <http://www.husbanken.no/boligsosialt-arbeid/boligsosial-planlegging/hvordan-redusere-antall-utkastelser-fra-bolig/>
5. <http://www.husbanken.no/boligsosialt-arbeid/boligsosial-planlegging/behov-for-tjenester-tilknyttet-bolig/>

Vedlegg 1

Søkestrategier

Google scholar:

bolig program OR politikk OR tiltak OR arbeid OR evaluering OR rapport OR effekt
100 første treff

boligsosial program OR politikk OR tiltak OR arbeid OR evaluering OR rapport OR effekt
100 første treff

Database: Cristin

Dato: 14.05.14

Kommentar: Ikke mulig å søke med OR

Søkeord: bostedsløs* Antall treff: 7	Søkeord: bustadløys* Antall treff: 1 Søkeord: bustadlaus* Antall treff: 0
Søkeord: *bolig* «For mange treff»	Søkeord: *bustad* Antall treff: 104
Søkeord: bolig* Antall treff: 227	
Søkeord: *leiemarked* Antall treff: 11	Søkeord: *leigemarknad* Antall treff: 0
Søkeord: boforhold * Antall treff: 9	Søkeord: butilhøve* Antall treff: 0
Søkeord: permanent home* Antall treff: 0	
Søkeord: housing* Norw* Antall treff: 15 Kommentar: fjernet 7 treff som gjelder dyr	
Søkeord: assisted living*	

Antall treff: 1	
------------------------	--

Database: OVID Medline

Dato: 09.05.14

Antall treff: 273

#	Searches	Results
1	(homeless* or roofless*).tw.	6596
2	exp Residence Characteristics/	42075
3	((housing or rental) adj (market* or sector*)).tw.	106
4	(public adj housing).tw.	515
5	((home adj own*) or homeown*).tw.	641
6	(housing adj condition*).tw.	1886
7	(dwelling* or apartment* or accomodat*).tw.	20566
8	or/1-7	67366
9	(norway or norwegian).tw.	29268
10	8 and 9	317
11	limit 10 to humans	273

Database: OVID Embase

Dato: 09.05.14

Antall treff: 112

#	Searches	Results
1	(homeless* or roofless*).tw.	7439
2	housing/	15829
3	((housing or rental) adj (market* or sector*)).tw.	113
4	(public adj housing).tw.	562
5	((home adj own*) or homeown*).tw.	729
6	(housing adj condition*).tw.	2097
7	(dwelling* or apartment* or accomodat*).tw.	24988
8	or/1-7	48187

9	(norway or norwegian).tw.	37087
10	8 and 9	162
11	limit 10 to human	112

Database: OVID PsycInfo

Dato: 09.05.14

Antall treff: 48

#	Searches	Results
1	(homeless: or roofless*).tw.	7465
2	Housing/	3599
3	((housing or rental) adj (market* or sector*)).tw.	160
4	(public adj housing).tw.	687
5	((home adj own*) or homeown*).tw.	752
6	(housing adj condition*).tw.	950
7	(dwelling* or apartment* or accomodat*).tw.	8984
8	or/1-7	20753
9	(norway or norwegian).tw.	8586
10	8 and 9	48

Database: Cochrane Library

Dato: 09.05.14

Antall treff: 34

Search Name: NY_Vanskeligstilte boligmarkedet

Last Saved: 09/05/2014 11:36:21.118

Description:

ID Search

- #1 homeless*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #2 roofless*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #3 MeSH descriptor: [Residence Characteristics] explode all trees
- #4 housing next (market* or sector*):ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #5 rental next (market* or sector*):ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #6 (home next own*) or homeown*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #7 housing next condition*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #8 public next housing:ti,ab,kw (Word variations have been searched)

- #9 dwelling* or apartment* or accomodation* or (permanent next home) or prop-
ert*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #10 {or #1-#9}
- #11 norway or norwegian*:ti,ab,kw (Word variations have been searched)
- #12 #10 and #11

Database: DARE

Dato: 09.05.14

Antall treff: 1

Line	Search	Hits
1	(homeless*) OR (roofless*)	73
2	MeSH DESCRIPTOR Residence Characteristics EXPLODE ALL TREES	95
3	((housing OR rental) NEAR (market* OR sector*))	2
4	(public housing)	10
5	(home own*) OR (homeown*)	1
6	(housing condition*)	4
7	(dwelling* OR apartment* OR accomodat*)	179
8	#1 OR #2 OR #3 OR #4 OR #5 OR #6 OR #7	331
9	(norway OR norwegian*)	334
10	#8 AND #9	1

Database: ISI Web of science

Dato: 14.05.14

Antall treff: 372

Timespan=All years, Search language=English

11 [372](#) #8 AND #7

Refined by: [excluding] **RESEARCH AREAS:** (ENVIRONMENTAL SCIENCES ECOLOGY OR MARINE FRESHWATER BIOLOGY OR ZOOLOGY OR ENERGY FUELS OR

BIODIVERSITY CONSERVATION OR PLANT SCIENCES
OR LIFE SCIENCES BIOMEDICINE OTHER TOPICS OR
FISHERIES OR VETERINARY SCIENCES OR FORESTRY
OR ENTOMOLOGY OR METEOROLOGY ATMOSPHERIC
SCIENCES OR PARASITOLOGY)

Timespan=All years

Search language=Auto

- # 10 [592](#) #6 OR #5 OR #4 OR #3 OR #2 OR #1
Refined by:COUNTRIES/TERRITORIES: (NORWAY)
Timespan=All years
Search language=Auto
- # 9 [599](#) #8 AND #7
Timespan=All years
Search language=English
- # 8 [Approxima-](#) **TOPIC:** (norway OR norwegian*)
[tely](#) *Timespan=All years*
[247,292](#) *Search language=English*
- # 7 [Approxima-](#) #6 OR #5 OR #4 OR #3 OR #2 OR #1
[tely](#) *Timespan=All years*
[226,081](#) *Search language=English*
- # 6 [Approxima-](#) **TOPIC:** (homeless* OR roofless*)
[tely](#) *Timespan=All years*
[28,078](#) *Search language=English*
- # 5 [Approxima-](#) **TOPIC:** (dwelling* OR apartment* OR accomodat*)
[tely](#) *Timespan=All years*
[156,607](#) *Search language=English*
- # 4 [Approxima-](#) **TOPIC:** (housing NEAR/1 condition*)
[tely](#) *Timespan=All years*
[14,043](#) *Search language=English*
- # 3 [Approxima-](#) **TOPIC:** (home NEAR/0 own*) OR **TOPIC:** (home-
[tely](#) own*)
[17,679](#) *Timespan=All years*
Search language=English
- # 2 [Approxima-](#) **TOPIC:** (public NEAR/1 housing)
[tely](#) *Timespan=All years*
[7,216](#) *Search language=English*
- # 1 [Approxima-](#) **TOPIC:** (housing NEAR/1 market*) OR **TOPIC:** (housing
[tely](#) NEAR/1 sector*) OR **TOPIC:** (rental NEAR/1 mar-
[7,421](#) ket*) OR **TOPIC:** (rental NEAR/1 sector*)

Timespan=All years
Search language=English

Database: Proquest ERIC og Sociological abstracts

Dato: 05.06.14

Antall treff: 66

Kommentar: klarer ikke å få eksportert referansene fra dette søket. Kan det være et alternativ at prosjektleder går gjennom referansene? Lim søkestrategi inn i 'command line' under Advanced search

(SU.EXACT("Homeless People") OR AB,TI(homeless* OR roofless*) OR SU.EXACT("Housing") OR SU.EXACT("Housing Needs") OR AB,TI((housing or rental) NEAR/1 (market* OR sector*)) OR AB,TI(public NEAR/1 housing) OR AB,TI(home NEAR/1 own* OR homeown*) OR AB,TI(housing NEAR/2 condition*) OR AB,TI(dwelling* OR apartment* OR accomodat*)) AND AB,TI(Norway OR Norwegian*)

Bibsys 15.05.14

380 treff

emne = *Vanskeligstilte på boligmarkedet* eller lokale emneord = *Boligsosialt arbeid* eller emne = *Boligsosialt arbeid* eller emne = *Boligsosialt utviklingsprogram* eller utvalgte felt = *boligsosial?* eller utvalgte felt = *bustadsosial?* og utvalgte felt = *studie?* eller utvalgte felt = *rapport?* eller utvalgte felt = *sluttrapport?* eller utvalgte felt = *delrapport?* eller utvalgte felt = *evaluer?* eller utvalgte felt = *kvalitativ?* eller utvalgte felt = *kvantitativ?* eller utvalgte felt = *analys?* eller utvalgte felt = *effekt?*

Norart 15.05.14

(boligsosial* OR bustadsosial*) 9 treff

norartemne=((bolig* OR bo*) AND (velferd* OR sosial*)) 46 treff

OpenGrey 15.05.2014

11 treff

(norway* OR norwegian*) AND hous*

SSRN 15.05.2014

Søk:

- norwegian
- housing

5 treff

Søk:

- Norway*
- housing

11 treff

HUD User Database 15.05.2014

8 treff

Norwegian

Norway

Social Care Online 15.05.2014

48 treff

- house2 [
 - AllFields:'hous*'
 - OR SubjectTerms:"housing" including narrower terms]
- AND
- norw [
 - AllFields:'norway OR norwegian']